

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Qiryah ne'emanah

kolel Nevi'im u-khetuvim

Sefer Yirmeyah

Shelomoh ben Yitshaq

Fyorda, 5570 [1809/1810]

א

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9844

ירמיה א

א דברי ירמיהו בן חלקיהו מן הכהנים אשר בענתות
בארץ בנימין : (ב) אשר היה דבר יהודה אליו
בימי יאשיהו בן אמון מלך יהודה בשלש עשרה שנה למלוכו :
(ג) ויהי בימי היוקים בן יאשיהו מלך יהודה עדהם עשה יעשרה
שנה לצדקיהו בן יאשיהו מלך יהודה עד גלות ירושלם בחדש
החמישי : (ד) ויהי דבר יהודה אלי לאמר : (ה) בטרם אצורך
ו יתירה בפטן ידעתיה ובטרם תצא מרחם הקדשתיה גביא לגוים
נהתיך

ר ש י

א (א) דברי ירמיהו : מן הכהנים • ליתי צר קלקלתא דתקן עוזדוסי
ירמיה צא מרחם הזוכה ולוכח צר מתקנתא דמקלקלן
עוזדוסי אלו ישראל שקלקלו מעשיהן שצאו מזרע כשר : (ב) אשר היה דבר
ה' אליו וגומר • אשר התחילה שכינה לשרות עליו צאותו הזמן : (ג) ויהי
בימי יהויקים • ויהי נביא כל ימי יאשיהו הנותרו וימי יהויקים צנו וימי צדקיהו
צנו עד תם עשתי עשרה שנה היא השנה עד גלות ירושלים בחדש החמישי •
(ה) בטרם אצורך בצטן וגומר • מימי אדם הראשון הראו הקדוש פרוך הוא
לאדם דור ודור ונביאיו • אצורך לשון צורה : ידעתך קניוס"טוי בלע"ז ,
(ר"ל קאנע טאע , Connoistoi קאנטע דין , וצרש"י ב"י בלע"ז ליתא) כמו
לא נודעתי להם (שמות ו') : הקדשתך • זמנתך לכך : נביא לגוים •
לישראל שהם נוסגים עלמם כגוים כך נדרש צספרי נביא מקרבך וגומר (דברים
י"ח) יקום לך ולא למכחישי תורה הא מה אני מקיים נביא לגוים נתתך בנוסגיה'
מונהגי גוי' ועוד יש לפתור נביא לגוים כמו על הגוים להשקותם כוס התרעלה
להנבא עליהם פורענות כמו שנא' קח את כוס היין החימה הזאת מידי והשקית'
אות' ואת כל הגוים (לקמן כ"ה) : ד"א בטרם תצא מרחם הקדשתך עליך
אמרתי

מכלל יופי

א (ה) בטרם אצורך, כן כתיב צו יוקריה צד"י בקמן טעף כמשפועם הכנויים ואין
עמו ו"והענין אחד : הקדשתך, לשון קדושה : ידעתך, לשון גדולה כמו ידעתך
צעם : (ו) אהה, האל"ף נוספת והיא קריאה כד על הצערו והדאגה : לא ידעתי דבר,
דוכה לומר דברי תוכחה כי אני צער ואיך אוכזם עם אחד : (ז) על כל אשר אשלתך, על
במקום אל וכן וילך אלקנה הרממה על ביתו כמו אל ביתו : (ח) להצילך, בא בטרם
צסגול הלמ"ד לפי שיש לו העמדה ופעמים יש לו משפט הפסק : (ט) ויגע על פי, פועל יוצא
ופירושו הגיע ידו על פי ואע"פ שאין הגעת הדבר אלא על האוזן לא על הפה במראה הכנואה
כראה לו כאלו שם בפיו דבר שיש לו ממש לתקן בו פיו לדבר בפתך לשון בלא מורא וכן אמר בישעיה'
ויגע על פי שהגיע הרגפה על פיו כי שניהם ויגע פתח ה"ו מנבין הפעיל : (י) הפקדתך,
ענין ממוי וגזרות : לבחוש, ענינו העקירה : ולגחון, ענינו השנייה וההרסה • ונפירושו
ואמר

תרגום אישכני

ב

א (א) וואָרטע דעס ירמיהו , זאָהן דעם חלקיהו , אויס דען פריסטערן צו
 ענתורה , אים לאַנדע בנימן , (ב) וועלכעם דאָז וואָרט דעם עוויגען
 גואָרד , אים דרייצעהנטען רעגירונגס־יאהרע דעם יאשיהו , זאָהן אמון'ס , קעניגס
 איבער יהודה , (ג) אונד נאַכהער , צור צייט דעם יהויקים , זאָהן דעם יאשיהו ,
 קעניגעס איבער יהודה , ביס דאָס איילפֿטע יאהר דער רעגירונג צדקיהו'ס ,
 זאָהן יאשיהו'ס , צו ענדע וואָר , נעמליך ביס ירושלים אים פֿינפֿטען מאָנאָטע
 צערשטערט וואורדע . (ד) דעם עוויגען וואָרט וואָרד מיר , וויא פֿאַלגט :
 (ה) עה' איך דיך אים מוטטערלייבע געבילדעט , וואָרסט דוא פֿאַן מיר ער
 קאָהרען ; עה' דוא אויס מוטטערלייבע גענאָגען , וואָרסט דוא פֿאַן מיר געוויי
 העט , בעשטימט צום פראָפֿעטען דער נאַציאָנען . (ו) איך אָבער שפראַך :
 אַ הערר ! אַ עוויגער ! איך בין יאָ נאָך צו יונג , ניכט פֿעהיג , איינע רעדע צו
 האַלטען

ב א ו ר

א (א) דברי וגו' . ראה במבוא הספר . ירמיהו וכו' . מהפסוק הזה עד פסוק ד' ;
 ויהי דבר ה' אלי וכו' , כולל גם המחבר הספר הזה , ומשפחתו ומולדתו , והזמן ,
 אשר בו היה מתבאר , דהיינו בזמן , אשר מלכו שלמה מלכים , יאשיהו , יחזקיהו וצדקיהו
 (המבאר בהפטרות) . מן הכהנים וגו' . מן רישי מערת כהניא , מן אמרכליא , דהו
 בירושלם ; גברא דקביל אחסנתיה בענתות , בארע שנעא דבנימן . (הכסדי) .
 (ב) בימי יאשיהו וכו' . בשלש עשרה שנה למלכות יאשיהו בן אמון החל ירמיהו בן חלקיהו
 החוזה להנבא בשם ה' , אלהי ישראל , וזה היה שנה אחת אשר אשר הואיל המלך הזה לטהר
 יהודה וירושלים מן האלילים , הפסילים והמסכות , כאשר כתוב בספר דברי הימים (ב' ל"ד
 ג' וגו') . (ג) ויהי בימי וגו' . דבר ה' , שהיה אליו , היה גם כן בימי יהויקים , בן
 יאשיהו , וכן בימי צדקיהו , עד תום מלכותו , שאלך יא שנה , ובשנת אחת עשרה נפל ביד
 מלך בבל , וגלתה ירושלים בחדש החמישי , כמו שכתוב בס' מלכים . (ד"ק) .
 ועל פיו ז"ל תרגם החכם המתרגם אשכנזי , ורש"י ז"ל הסיב מלת ויהי על הנביא . עד וכו' .
 עד דאתא גבוכדנצר מלכא דבבל , וזר על ירושלים תלת שנין , ואגלי עמא דנה . (הכסדי) .
 (ד) ויהי וגו' . פה מתחיל הספר . (המבאר בהפטרות) . דבר ה' . פתגם
 נבואה מן קדם ה' . (הכסדי) . (ה) אצרך . ראה טעם המלה הזאת בנבואה רמב"ם ז"ל
 לפסוק בראשית (ב' ד') , ובספר ישעיה (מ"ג ז') . ידעוהיך וכו' . כבר כתב אדוני אבי
 (ז"ל) , כאשר ברא היסודות הארבעה , ידעו בכח הטבע , ואחר כך הוציאו לפועל , וכן
 אמר ישעיהו (מ"ח ט"ז) : מעת היותה גם אני , בכח היסודות הייתי מוזמן שהיתה עת בעולם ,
 ועתה הוציאתי מכח לפועל , ושלחתי ברוחו , או פירוש ידעתך , כמו ידעתך בשם (שמות
 ל"ג י"ב) , שאמר למשה , ומורה עליו , ובטרם תבא מרחם הקדשתיך , מלשון קדושה ,
 וידעתך לשון גדולה , ולפירוש הראשון יש לשאול : והלא כל הנביאים והצדיקים , וכן הרשעים ,
 בטרם הנראים ידעם והכירם ? אך יורה זה , כשאביו ואמו נהרו בקדושה וטהרה , בעת
 ההריון , שיהיה הנביא מקודש , והחכם הגדול רבינו משה בר מיימון ז"ל כתב , כי זה
 ענין כל נביא , אי אפשר לו , מבלי הכנה טבעית בעיקר יצירתו , שיהיה נכון לנבואה ,
 עם ההתלמדות , ויש לדעתו לשאול : למה לא אמר זה הענין לנביא אחר , אלא לירמיהו ?
 וטובל לומר , לפי שידע האל יתברך , שירמיהו יסרב בשליחות האל , הודיעו , כי הוא מוכן
 לנבואה מן הבטן , כדי שיחזק לבו , ללכת בשליחות האל , ואם תאמר , והלא משה רבינו ,
 עליו השלום , היה מסרב גם כן בשליחות האל , ולא אמר לו כן ? הנה הראל לו אות גדול ,
 לחזק את לבו , והוא אות הסכה , והאותות האחרים , שנתן בו יכולת , לעשותן בפני כרעה ,

זרת
 חליו
 כו
 שרה
 זדיש
 רף
 גוים
 דוכי
 זלקן
 דבר
 ויהי
 דקיה
 סי
 הוא
 ז
 כמו
 ים
 ברים
 והגוי
 יעלה
 זקית
 עלך
 ואין
 יעתיד
 דבר
 על
 טרחא
 ל יוא
 נבואה
 ישעיה
 זיד
 פירוש

תרגום אשכנזי

האלטען • (ז) דאָ ערווידערטע דער עוויגע מיר : שפּריך ניכט : איך בין נאָך צו
יונג , זאָנדערן געה' נור , וואָהין איך ריך זענדע , אונד בעשטעללע , וואָס
איך דיר אויפּטראַגע • (ח) פֿירכטע דרך פֿאַר קיינעם ! איך שטעהע דיר ביא ,
אונד שיצע דרך • זאָ שפּריכט דער עוויגע • (ט) זיינע דאָנר בעריהרטע נון
מיינען מונד , אונד ער פֿוהר פֿאַרט : זיה' ! הירמיט דראַבע איך מיינען אויפֿֿ
טראַג דיר אין דען מונד געלעגט • (י) נונמעהר ביסט דו־ פֿאַן מיר געזעצט
איבער נאַציאָנען אונד רייכע , דוא קאַננסט אומרייסען , איינשטירצען , פֿער־
גיכטען אונד צערטרימערן , ערבויען אונד איינפֿלאַנצען • (יא) מיר וואָרד
דעם

ב א ו ר

זנס נוכל לומר , כי משה רבינו ידע זה כבר מעצמו , כי חכם גדול היה , וידע , כי צעיקר
יכירת האדם יש הכנה טבעית לנבואה , למי שהוא עתיד להתנבא , ולא זה בלבד , אלא כל
חכמה וכל טבע שיש באדם , שהוא גובר בו , יש לו קצת הכנה בו , צעיקר היצירה , יגבר
בה עם ההתלמדות • (רד"ק) • ובטרם וגו' • ועד לא שתיתא לעלמא זמיתך • (הכסדי) •
צביא וכו' • כנייא , משקי כס דלווט לעממיא , מניתך • (הנ"ל) • (ו) אהה וגו' •
קביל בעותי , ה"א להים ! (הנ"ל) • לא ידעתי וכו' • רוצה לאמור , דברי תוכחה , כי
אני נער , ואיך אוכיח עם אחד ? ואין תמה , אם בזה לו נבואה , והוא נער , כי הנהגם
בן שיואל היה נער בתחלת נבואתו , כמו שכתוב (שמואל א' ג' ח') , ורוח הנבואה הסכימה
אותם , אף על פי שהיו נערים , ואפשר כי נער רוצה לומר , משרת , ואף על פי שהוא
גדול בשנים , יקרא נער , כמו שכתוב (שמות ל"ג י"א) : ומשרתו יהושע בן נון נער , והיה
משרת נביא אחד , שהיה בימיו , או חכם , ורוצה לאמור , ביד גדול ממני ראוי לשליח זאת
השליחות , לא בידי , כמו שאמר משה רבינו (שמות ד' יג) : שלח נא ביד תשלח , והמפרשים
פירשו , כי נער היה בשנים בהכרח , וכן שמואל וזכריהו בן עדוי • (רד"ק) • כי וגו' • ארי
דבי אנא , ומשירותי עקא וגלו אנא מתנבי על עמא הדין • (הכסדי) • (ז) כי על וכו' •
כי בענתות בזה לי הנבואה בתחלה , ורצה האל לשלחו לירושלים , מקום המלוכה , להוכיח
את המלך ואת עמו , והבטיחו שיחזק לבו , ללכת למקום , שלא היה רגיל שם , ויתקן דבריו
צפוי , שידע לדבר דברי תוכחות , בלא מורא • (רד"ק) • (ח) אל תירא וגו' • ירמיהו
היה ירא מחמת המכיקים לו מבני עמו (ראה להלן י"א כ"א , כ"ב , ל"א ו"ו) , ולכן רצה
להמנע מהוכיח רשעי יהודה וירושלים , אך ה' הבטיחו , להיות בעורתו , ולהגילו מיד כל
הקמים עליו • כי אתך וכו' • לא הבטיחו , שלא יגע בו , אלא יגע בו , ויכוהו , ויפילהו
מידם , שלא ימיתוהו , אף על פי שהיה ברצונם להמיתו , כמו שכתוב , וכצאלו להמיתו ,
ואת ברוך , אשר (להלן ל"ו כ"ו) ויסתירם ה' • (רד"ק) • (ט) וישלח וגו' • כתרנומו :
ושלח ה' ית פתגמי נביאתיה , וסדר צפוי • (המבאר בהפטרות) • וראה בספר ישעיהו
(ו"ו ז') • (י) ראה וכו' • שמתוך פקיד וממונה עליהם , לטוב ולרע , כי כאשר תתנבא
עליהם , כן יבא עליהם , וכפל הלשונות , הניתנה וההריסה , לפי שהרבה לדבר רע על
ישראל , ועל האומות , והטוב היה מעט באומות , כמו שאמר בנבי עמון (להלן מ"ט ו"ו) :
ואחרי כן אשיב את שבות בני עמון , ואמר בעילם (שם ל"ט) : והיה באחרית הימים אשיב את
שבות עילם , ואמר לבנות כנגד לנתוש , ולנטוע כנגד לנתן , ויונתן חלק הפסוק , הרע
לאומות , והטוב לישראל , שתרם : חזי דמניתך יומא דדין על עממיא ועל מלכוותא ,
למעקר ולתרעא , ולאנדא ולפגרא , ועל בית ישראל , למנני ולקיימא • (רד"ק) •
לנחוש ולנחוז וגו' • כלומר , בדרך לעשות הרע והטוב • (המבאר בהפטרות) • (יא) ויהי
וכו' • זה מראה נבואה אחרת • (הנ"ל) • מקל שקד • מקל מן שקד , כי שם החילין ,
אשר בו שקדים , יקרא שקד , ובעבור זאת אמר (צפיקו הבא) היטבת לראות , כלומר

ב
א
ז
ט
י
יא
אמר
לקוח
לראות
וההתו
עד גמ
ל"ט
הכופס
יקרא
כי פני
אותה
שהוא
משפט
למעש

נְתִיחָהּ : (ו) וַאֲמַר אֲהֶה אֲדָנִי יְהוָה הַגֵּה לֹא יִדְעֵתִי דְבַר כִּי־נֶעַר
 אֲנִי : (ז) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי אֲל־הֲאִמַּר נֶעַר אֲנִי כִּי־עַל־כָּל־אֲשֶׁר
 אֲשַׁלְּחָהּ וְהִלְךְ וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר אֲצַוֶּה הַדְּבָר : (ח) אֲל־הִירָא
 מִפְּנֵיהֶם כִּי־אָתָּה אֲנִי לְהַצִּילָה נְאֻם־יְהוָה : (ט) וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת־
 יָדוֹ וַיַּגֵּעַ עַל־פִּי וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי הַגֵּה נְתִיחָהּ דְבַר־יְבִיבָהּ : (י) רֵאה
 הַפְּקֻדָּהּ הַיּוֹם הַזֶּה עַל־הַגּוֹיִם וְעַל־הַמְּמַלְכוֹת לְגִתְיוֹשׁ וּלְנַחֲוִין
 וְלַהֲאָבִיד וּלְהָרוֹם לְבַגְרוֹת וּלְגִטּוֹעַ : (יא) וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי
 לֵאמֹר

ר ש י

חֲמֻרְתִּי נִמְשָׁה נָצִיחַ אֲקִים לְהֵם כְּמוֹךְ (דְּבָרֵי י"ח) זֶה הוֹכִיחַם זֶה הוֹכִיחַם זֶה
 נִתְנַצַּח אֲרֻבַּעִים שָׁנָה זֶה נִתְנַצַּח אֲרֻבַּעִים שָׁנָה : (ו) אֵת לֶשֶׁן יִל"ל
 קוֹנְפְּלוֹיִן ט' ז' : Complainte. (ז) אֲקִלְאֲגַע וְכֵן לִוְעַז הַרְצַב־ר"ס ל"ד) : כִּי־נֶעַר
 חֲכִי . חֲכִי כְּדִי לְהוֹכִיחַ מִסָּה הוֹכִיחַן סְמוּךְ לְמוֹתָתוֹ כְּכִר נַחֲשָׁב צַעֲיוֹנִים' בְּכֹמֶה נְסִי'
 שְׁעָה נֶהֱם הוֹיָחִם מוֹמָרִים וְקָרַע לְהֵם אֵת הֵם הוֹרִיד אֵת הַמֶּן הַגִּז אֵת הַשְּׁלִי
 נָחַן לְהֵם אֵת הַתּוֹרָה הַעֲלָה אֵת הַבְּאֵר חֲכִי בְּתַחֲלַת שְׁלִיחוֹתֵי חֲכִי זֶה לְהוֹכִיחַ :
 (ז) עַל כָּל אֲשֶׁר אֲשַׁלְּחֶךָ . אֵל הַאֲוֹמוֹת : אֵת כָּל אֲשֶׁר אֲזַכֵּךְ . לְיִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר :
 (ט) וַיִּשְׁלַח ה' אֵת יָדוֹ . כָּל שְׁלִיחוֹת שְׁהוּ אֲלַל יָד לְשׁוֹן הוֹשְׁטָה ל' אֲכַתְרוֹם
 וְשַׁלַּח ה' ח' פַּתְגָּמֵי נְצִיחוֹתֶיהָ : (י) הַפְּקֻדָּהּ . מִיִּנְחִיךְ עַל הַגּוֹיִם : לְגִתּוֹשׁ
 וּלְנַחֲוִין אֲדִים פְּנִי"ר ז' ז' (ר"ל אֲדַעֲפָאִיר , defaire , ז' אֲזוֹ פַּעֲרַדְעֵרְבָן ,
 פַּעֲרַכִּיטָן) וְעַל יִשְׂרָאֵל לְבָנוֹת וּלְגִטּוֹעַ אֵם יִשְׁמַעוּ כִּךְ תִּרְגַּם יוֹנָתָן : (יא) מִקַּל
 שָׁקֵד . מַאֲרֻוֹלִי"ר ז' ז' : Mandolar (מִלְשׁוֹן אִיטָלְיָי מַאֲרֻוֹלִי"ר , ז' אֲ
 מַאֲרֻוֹל

מכלל יופי

וְאִמַּר לְבָנוֹת כְּכַגֵּד לְגִתּוֹשׁ וּלְגִטּוֹעַ כְּכַגֵּד לְנַחֲוִין : (יא) מִקַּל , בְּכַר"י : שָׁקֵד , יָדוּעַ וְגַם הוּא
 לְקוֹת מַעֲכִין כִּי שׁוֹקֵד חֲכִי עַל דְּבָרֵי כִי עַן הַשָּׂקֵד יִמָּהֵר לְהַכִּין מִשָּׂאֵר הַעֲשִׂים וְכֵן אִמַּר לְכַנִּיא הַיִּטְבַּת
 לְרֵאוֹת כִּי שׁוֹקֵד חֲכִי עַל דְּבָרֵי נִרְאָה כִּי שָׁקֵד מִלְשׁוֹן שׁוֹקֵד שְׁהוּ עֵנִין הַעֲהִירוֹת וְהַשְׁתַּדְּלוֹת
 וְהַתְּמַד' עַל הַדְּבָר וְכֵן לְשָׁקֵד עַל דְּלִתּוֹתֵי יוֹם יוֹם : [וְרַבּוֹתֵינוּ ז' ל' אִמְרוּ הַשָּׂקֵד הוּא מִשְׁע' חֲנִיטָתוֹ
 עַד גַּמַּר בִּישׁוּלֵוֹ כ' אֵם יוֹם כְּמִנְיֵן יוֹמִים שְׁנַיִן י"ז בְּתַמּוֹת שְׁנֵי הַזְּבָקָה הַעִיר לט' בְּאֲבָשָׁנוּ כְּשֶׁרָף הַבַּיִת
 ל"ט] : (יג) סִידֵר כְּפֹת , נִפְּוֹת תַּאֲרֵוֹ וּפִירוֹשׁוֹ רֹתַם וְהַסִּיר כְּשֶׁהוּא רֹתַם מֵעֲלֵה הַבַּל כְּמוֹ
 הַנּוֹפֵס בְּאֵשׁ שְׁמוֹכִיא הַבַּל מִפְּוֹ נַעַת הַכְּפִיָּה : וּפְנִיָו מִפְּוֹ נַפְּוֹנָה , הַכֵּד מִן הַסִּיר שִׁינְקוֹ מִמֶּנּוּ
 יִקְרָא פְּנִים : מִפְּנֵי נַפְּוֹנָה , הֵיכְלוֹ לִוְמַר אֵל פְּנֵי נַפְּוֹנָה אֵלֵּא בְּאִמְרוֹ בְּמ"ס בְּאֵר בִּי שְׁנֵי עֲנִיכִים
 כִּי פְּנֵי נַפְּוֹנָה מוֹרָה כִּי פְּנֵי הַסִּיר הֵיוּ פְּנִיָוִים פְּנֵי נַפְּוֹנָה וְאִמַּר אֲתוֹם בְּמ"ס לְהוֹרוֹת כִּי הַמְּרַתִּים
 אֲתוֹת הֵיוּ מֵאֲרָץ נַפְּוֹנָה וְהוּא בְּבַל שְׁהִיָּא מוֹרַתִּית נַפְּוִיָּא לֵא"י : (יד) חֲפַחַח , עֵנִין הַתְּמַד
 שְׁהוּא קְרוֹב לְעֵנִין הַפְּתִיָּה כְּמוֹ וּפְתַח הַגַּמְלִים : (טו) לְכָל מִשְׁפָּחוֹת , הַאֲוֹמָה נִקְרָאת
 מִשְׁפָּחָה כְּמוֹ וְאֵם מִשְׁפַּחַת מַזְרִים : (טז) לְמַעֲשֵׂי יָדֶיהֶם , בְּיוֹד וְיַסְפָּרִים שְׁכַתּוֹב בְּהֵם
 לְמַעֲשֵׂה בַה"א וְעֵשׂוֹת הוּא וְעַל פִּי הַמַּסֵּרֵת יִדְעוּ זֶה : (יז) פֶּן אֲחַתְךָ , מִן הַכְּפֹלִים וּפִ"א
 הַפַּעַל

ירמיה א

לאמר מה-אתה ראה ירמיהו ואמר מקל שקד אני ראה :
(יב) ויאמר יהוה אלי הטבת לראות כיר שקד אני על דברי לעשותו :
(יג) ויהי דבר יהוה אלי שנית לאמר מה אתה ראה ואמר סיר
נפוח אני ראה ופניו מפני צפונה : (יד) ויאמר יהוה אלי מצפון

תפתח

ר ש י

מאנדל צויס) : (יב) פיטצת לראות • הסקד הזה הוא ממהר להוציא
פרה קודם לכל החילכות אף חני ממהר לעשות דברי ויונתן תירגם מקל שקד
מלך דמותי לאבשה • ומדרש אגדה הסקד הזה משעת חניטתו עד גמר ציטולו
עשרים ואחד יום כמניין ימים שבין שצעה עשר בתמוז שבו הוצקה העיר לחשמה
צאצ שבו נשרף הבית : (יג) סיר נפוח • רותח צוויל כ"ט בלע"ז : Bouilant.
(בל"ח זינגט, קאכנד) ופניו • רתיחותיו חשי שאונדי"ש בלע"ז : ד"ל עזעם
אנדעם, & les onbes. אונד זיינע חויף וואלונג, זיין גשטרודיל) :
(יד) מצפון תפתח הרעה • צבל לנפונה של ארץ ישראל היא : (טו) ודברתי
משפטי

מכלל יופי

הפעל בחירוק שלא להתחלף עם עתידי הדגוש מנחי הלמ"ד : (יח) ולעמוד ברזל, פירוש
שהעמודים קיום הבית או אשר הם תחמיהם : על כל הארץ, ואחר כך פירש למלכי יהודה וי"ת
על כל הארץ לאשקאה כס דלווט על כל יתבי ארעא :

ב (ב) הלוד, בא המקור ציקוס טווי וכן זכור את יום השנת תמוך אשורי : באוני ירושלים,
ר"ל עם ירושלים ומדבר כנגד העיר כאלו מדבר כנגד העם : כלולותיך, שם מענין מכלל
יופי כי האשה בימי חפתה כל יופיה וכל תכשיטיה או הם : (ג) הבואתה, כתוב בה"א במקום
ו' וכשאלה והדומים להם : יאשמו, האל"ף בשוא לבדו מענין אשם הוא • נאם, שם ענינו
מאמר : (ו) ושוחה, ענינו שממה ותרבה וכן ת' בארע מיאור וחרוב : (ח) הכרמל, קרא
א"י כרמל לפי שהארץ הנעבדת נשדות וכרמים ואילנות טובים נקרא כרמל וא"י היתה כן כמ"ש
עליה ארץ חטה ושעורה ונפן ותאנה ורמון לפיכך קראה ארץ הכרמל : (ט) והגביאים, הם
גביאי השקר : (יא) כחיים, מלא בשני יודי"ן : הן, אע"פ שענינה לשאלה מלת הן היא
כמשמעה לא שיהיה הן בדרך אס כמו שכתב רבי יונה אבל הן כמשמעו לקיים הדבר כחביריו כי
תבא ענין השאלה בלא אס ובלא ה"א השאלה כמו אתה זה נבו עשו והדומים לו וענינה כמו אס י
[ורבותיכו] ל אמרו כתיים עובדים למים וקדריים עובדים לאש ואע"פ שידעים שהמים מכבים
את האש לא הניחו את אלהיהם ולפי דרכם יבא נטוב אומרו בקדר והתנוככו מאד • ל"ע] : (יב)
דהימור, שרשו מיר ונכתב היו"ד ביו"ה הפעיל ובין פ"א הפועל והוא הנח אשר נהקים השיב
ונכתב בואת המלה שלא כמנהג ואפשר שהכוונה להרכיב המלה בשני ענינים האחד לשון המיר
הוא לשון התלפה כמו ואם המר ימיר מנחי העי"ן כלומר אס החליף גוי אלהים באלהים אחרים
אע"פ שהמה לא אלהים והענין השנימן בכבודם תתימרו מנחי הפ"א והוא ענין גדולה ויהיה
הימר בשקל היטב שרשו ישב ופירושו ההגדיל גוי אלהים אחרים שאינו אלהיו ואע"פ שהמה לא
אלהים לא זה ולא זה : (יג) שמו, ענין שממה : ושערו, בשי"ן כמו בסמ"ך ענין סערה :
חרבו מאד, ענין חרבן והפי"ת תקרא בקומץ חטף והוא כווי"ן הקל כמו שמו ושערו • וכתב רבי
יונה כי אבשים היו קוראים אותו כמו חרבו פני האדמה והיו מפרשים אותו כווי"ן מן הדגוש על
משקל

דעם עוויגען וואָרט, דאָן שפראַך : וואָס ויהעסט דוא, ירמיהו? איך זעהע איינען
 שטאַק פֿאַן מאַנדעלבויםהאַלץ, ערווידערטע איך. (יב) נוט געזעהען, שפראַך
 דער עוויגע, איך ווערדע מיינע דראָהונגען שלייניג אין ערפֿילונג ברינגען.
 (יג) ער פֿראַנטע מיך אַבערמאַלס : וואָס ויהעסט דוא, ירמיהו? איינען
 ווערדען טאַפּף זעהע איך, אַנטוואָרטעטע איך, אַן דער נערדליכען וויטע שטייגט
 זיינע וואַללונג אויף. (יד) יא, שפראַך דער עוויגע, פֿאַן נאַרדען זאָלל אויך

דאָן

ב א ו ר

במה שהתבוננת במקל הזה, אשר אין בו עתה, לא עלים, לא פרחים ולא שקדים, שהיא
 מן שקד, והראה לוזאת, כי מקל מירה על פורענות, וכמו שהאילן שקד ממהר לפרוח,
 כן יבוא הפורענות מהרה. (הכ"ל) והכשדי תרגם בדרך משל (אללעגאריש) :
 "מלך רמוסי לאבאשא." והנה גם משה אדונינו, אבי הנביאים, יעדו האלהים לנביאו,
 כאמון ביתו, באות הנעשה במטה, אשר בידו (שמות ד' ב' וכו') אני רואה. הנה
 שיה תחלת דבר ה' בירמיהו הנביא במראות וסזויונות, כמו בזכריהו בן ברכיהו (סס ד' ב' וגו').
 (יב) היטבת לראות. יאות חזיתא. (הכשדי). כי שוקד אני. ענין מהירות וחספון,
 כמו שתרגם גם הכשדי : ארי מוסי אנא, וכן (דניאל ט' י"ד) ויסקוד ה' על הרעה, ודומיו.
 (יג) ויהי דבר וגו'. מה שאמר שנית, לפי ששתי המראות היו בענין אחד, ואף על פי
 שהדברים הנראים לונשתנו, אמר, כי בענין זה נראה לו פעם שנית, שאלוגם כן, מה
 הוא רואה, ופירש לו גם כן המשל תוך המראה, לא שבא לספר הפעמים, שנראה לו,
 כי לא ספר אלא זאת, וכן (יונה ג' א') ויהי דבר ה' אל יונה שנית, לפי שדבר עמו בענין
 ניכוח שני פעמים, לפיכך אמר שנית, לא כדברי בעל הדרש, שאמר (ינמות כ"ח) :
 שנית דברה עמו שכינה, שליטת לא דברה עמו. (רד"ק) וכוונת הרב ז"ל כמסקנת הש"ס
 (סס), וכדאמר רבינא : על עסקי כינוה קאמר, ואין להאריך. מה אחה וכו'. הנה
 הכפיל ה' את המראה לחוזה, להורות על אמתת הנבואה, ועל מהירותה לבוא, וראה
 בצמר בראשית (מ"א ל"ב). סיר נפוח. נפוח תואר, ופירושו רותח, והסיר כשהוא
 רותח, מעלה הבל, כמו הכופח באש, שמוציא הבל מפיו, בעת הנפיחה. (רד"ק).
 וכדומה לו מנאנו בדברי איוב (מ"א י"א) : כדוד נפוח. והכשדי תרגם בדרך משל : מלך,
 דרתח כדוד, אנא חוי, והכוונה על נבוכדנצר מלך בבל. ופניו. הגד מן הסיר, שיצקו
 ממנו, יקרא פניו. (רד"ק) והש"ו ז"ל פירש פניו ענין רתיחות הסיר, ועל פיו תרגם
 החכם המתרגם אשכנזית. מפני צפונה. היה לו לומר, אל פני צפונה, אלא באמרו
 צמ"ס, ביאר בו שני ענינים : כי פני צפונה מורה, כי פני הסיר היו פונים פני צפונה,
 ואמר אותו צמ"ס, להורות, כי המרתיחין אותו היו מארץ צפון, והוא בבל, שהיא
 מזרחית צפונית לארץ ישראל, ואדוני אבי ז"ל פירש ופניו, פני השפתים, או הכירה,
 שאפתין עליה הקדרה, אמר, כי פני השפתים, שמכניסים משם האש, תחת הסיר,
 היו לצד צפון, מורה, שהמבעיר האש תחת הסיר יבוא מצפון, והסיר היא ירושלים, כמו
 שהמשיל אותה גם כן בנבואת יחזקאל (י"א ג' ז') לסיר, ואמר (סס כ"ד ג') : שפת הסיר
 שפוח, וכל הענין, ושם מבואר הענין. (רד"ק) והכשדי תרגם : ועיקוס משריתיה,
 דמדברין ואתין מאפי כיפונא, והכוונה על חיל הכשדים, אשר באו עם נבוכדנצר מלכס,
 דרך ארץ ארם (זריען), וכנאו נתחלתה את העיר דן (שופטים י"ח כ"ט), שהיתה בגבול
 ארץ ישראל, לצד צפון, וראה להלן (ח' ט"ו) : (יד) מצפון. ארץ ארם הנזכרת היא
 צפונית לארץ ישראל, וממנה בא נבוכדנצר, ללכוד את ארץ יהודה, ראה להלן (ל"ט ה'
 וי"ו, כ"ב ט'), ונספר מלכים (ב' כ"ה וי"ו) : הפתח הרעה. תשדי בישתא למיתי.
 (הכשדי) : וכלשון אשכנז מתורגם כפי הענין. (טו) כי הנבי קורא וגו'. כאילו אני

קורא

תרגום אשכנזי

דאן אונגליק אויסברעכען איבער אללע איינוואנהער דיועס לאַנדעס .
 (טו) דען איך בערופע אללע געשלעכטער דער נערדליכען רייכע , שפראך דער
 עוויגע , דאס זיי קאממען , אונד איין יעדער קעניג ווינען טהראן זעצע אן
 איינגאנג דער פפארטען ירושלים'ס , אונד אויף איהרע מויערן אומהער , אונד
 זאָ בייא אללען שטעדטען יהודה'ס . (טז) מיינע רעכטסזאכע ווילל איך אלסדען
 פיהרען ווידער זיא (ישראל) , וועגען אללער איהרער באַסהייט , דאָ זיא מיך
 פערלאַסטען , אַנדערן געטטערן אַבער גערייכערט , אונד איהרער הענדע אַרבייט
 פערעהרט האַכען . (יז) דוא אַבער גירטע דיינע לענדען , אונד מאַכע דיק אויף ,
 זאָגע איהנען , וואָס איך דיר אויפטראַגע ; צאָגע ניכט פאַר איהנען , זאָנסט
 ווירד' איך דיק אין איהרער געגענווארט צו שאַנדען מאַכען . (יח) אַבער איך
 מאַכע דיק אויך געגען דיא קעניגע פאַן יהודה , געגען דיא פירסטען , פריסטער
 אונד פאַלק , איינער פֿעסטען שטאַרט , איינעם אייזערנען פפּאַהל , אונד איינער
 עהערנען מויער גלייך . (יט) לאַם' זיא אַלזאָ נור ווידער דיק שטרייטען , זיא
 קאָממען דיר ניכט בייא ; דען איך שטעהע דיר בייא , שיצע דיק . זאָ שפריכט
 דער עוויגע !

ב (א) דעס עוויגען וואָרט קאָס צו מיר , אונד שפראַך : (ב) געה'הין , רופֿע
 לויט אין ירושלים פֿאַלגענדע וואָרטע : זאָ שפריכט דער עוויגע : איך
 געדענקע דיר נאָך דיא האַלדועליגקייט דיינער יוגענדיאָהרע , געדענקע דיינער
 ליבע

ב א ו ד

קורא להם , שיבאו , כלומר , אשים בלבם , שיבאו . (רד"ק) . משפחות וכו' . הם
 הגוים , אשר באו עם נבוכדנצר , מלך כשדים . איש . כל מלך מהם . (טו) ודברתי
 וגו' . הקב"ה יהיה נשפט עם ישראל , בעבור מעלליהם הרעים . אוחם . כמו אהם ,
 זרבים ככה . ויקטרו וכו' . ואסיקו בוסמין לטעוות עממיא . (הכשדי) . (יז) האזור
 מתניך . ללכת בזריות , כמו שאמר באלהיו (מלכים א' י"ח מ"ו) וישנס מתניו וירץ לפני
 אחאב . (רד"ק) . אל וגו' . לא תתמנע מלאווכחותהו . (הכשדי) . פן וכו' . אם לא
 תירא מהם , ותנטח בי , אזילך מידם , ואם תירא מהם , אחתך , ואפילך לפניהם . (רד"ק) .
 ובל"א מתורגם כפי הענין . (יח) נהתיך וגו' . אמר , תהיה כנגדם כעיר זבנר , שלא
 יוכלו להרע לך , כמו שלא יוכל אדם לכנוש עיר זבנר , כל שכן אם יהיו לה חומות נחושת ,
 וכעמוד ברזל , שלא יוכל אדם להטותו ולשברו . (הכ"ל) . על וכו' . ואמר כך פירש ,
 למלכי יהודה וגו' . (הכ"ל) . (יט) ונלחמו אליך . ויהוה דייקין ומגיחין לקבלך , למסתר
 ית פתגמי נבואתך . (הכשדי) . ביוגו' . ארי בסעדך מימרי . (הכ"ל) .

ב (ב) באוני ירושלים . רוצה לאמור , עם ירושלים , ומדבר כנגד העיר , כאילו
 מדבר כנגד העם . (רד"ק) . והכשדי תרגם : קדם עמא די בירושלם , וכעין זה תרגם
 החכם המתרגם אשכנזי . כה אמר וכו' . אף על פי שאני מביא עליך רעה , בעבור מעשיך
 הרעים , לא אעשה אותך כלה , וגם אעגיש המריעים לך , כי זכרתי לך חסד כעוריק .
 (רד"ק) . וברתי וגו' . דכירנא לכוין יומי טבות קדם , רחמת אנהתכון , דהימנו במימרי ,
 ואלו כפר תרין שליחי , בתר משה ואהרן , במדברת ארבעין שנין , בלא זוודין , בארעא דלא
 גודרעא . (הכשדי) . דחסד וגו' . דמה ישראל , אשר יבאו ממזרים , ונהיו לעם כנסר ,
 סעלה מכל העמים , לה' אלהיהם , למערה רכה בשנים , באה ומסודה , ואהונה על חתרי .
 אשר

תפתח הרעה על כל-ישבי הארץ : (טו) בני-הנגי קרא לכל-
משפחות ממלכות צפונה באם-יהוה ובאו ונתנו איש כסאו פתחו
שערי ירושלים ועל כל-חומתיה סביב ועל כל-ערי יהודה :
(טז) ודברתי משפטי אותם על כל-רעתם אשר עזבוני ויקטרו
לאלהים אחרים וישתחוו למעשי ידיהם : (יז) ואתה תאזור מחניה
וקמת ודברת אליהם את כל-אשר-אנכי אצוה אל-החת מפניהם
פן-אחתה לפניהם : (יח) ואני הנה נתתיך היום לעיר מבצר
ולעמוד ברזל ולהמות נחשת על-כל-הארץ למלכי יהודה לשרית
לכהניה ולעם הארץ : (יט) ונלחמו אליך ולא יוכלו לך כי-אתה
אני באם-יהוה להצילה :

ב (א) ויהי דבר-יהוה אלי לאמר : (ב) הלך וקראת באזני
ירושלים לאמר בזה אמר יהוה זכרתי לך חסד נעורייך אהבת
כלולתיך

ד ש י

משפטי אותם - אהובת עמם עם יהודה וירושלם : (יז) תאזור מתנד -
לשון זרות באיש חיל : (יח) למלכי יהודה - כנגד מלכי יהודה : (יט) ונלחמו
אלך - ויחוקדו ויגינו ומגיתין למיסתד פתגמי נביאותך :
ב (ב) זכרתי לך - אס הייתם שנים חלי תאוותי לרחם עליכ' כי זכרתי חסד
נעוריך ואהבת בלילות חופתך שהכללתך לחופה ול' הכנס' הוא כלולתיך
גוני "ע

מכלל יופי

משקל פרקו נומי הזהב זהו אדם מפי המסרת שהוא על חרבו מאד לית דכותיה ועל
חרבו המים אומר שהם שנים ונפסוק : (יד) לא יכילו המים , לא יחזיקו המים לא יכילו מהם
כי הם נשברים כמו אנפוס בת יכיל : (טו) העבר ישראל, הה"א פתוחה כי היא לתמיה :
(טז) נצחו , ענין הנערה והדלקה כמו ומת נסככי היער והוא על דרך עריכס גרופית אש -
זיס לפרש ענין שממה וכן ת"י וקרוהי זדין ושרשו ינת זכתיב בה"א וקרי בו"ו כמו ידיכולא שפכה
והדומים לו : (יז) והחופנס , כתיב וקרי ותחפנסם והוא עיר בארץ מצרס תקרא בזה ובוה
כי קרובים הם : ירעוך , ישנרוך כמו רועה המרועעה רועה עקרה ורועה דליותו ורעו את ארץ
אשור : (יח) הלא זאת תעשה לך , אמר תעשה בלשון נקבה על עונך שהוא מקור לפי שהמקור
הוא כמות השם ויבא בלשון זכר ולשון נקבה" ונמכלל בא בלשון נקבה אע"פ שאינו בה"א וחכרו
בלשון זכר כמשפט באמרו כי רע ומר עונך וכשוכרו בלשון נקבה ואמר עליו תעשה לך כאלו אמר
תעשה עזיבתך כי המקור כמות השם וכן בא בלשון נקבה כמו הנקלה נעיכס התחמן במלך :
בדרך , אמר בדרך ניריעה כלומ' הדרך הידוע' שהלכו בה אבותיך הראשונים : (כ) ומשבתיך
ענין